

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ

2017

СЪОБЩЕНИЕ ЗА МЕДИИТЕ

28.11.2017 г.

В тазгодишното издание областта с най-силна икономика остава столицата. Областите Габрово, Стара Загора, Варна и Русе също се характеризират с много добри икономически показатели. Характерен за всички области - лидери по икономическо развитие е високият приток на инвестиции, който води до създаване на нови работни места, по-високи доходи и по-добър стандарт на живот. Обратно, в дъното по икономическо развитие се нареждат областите Пазарджик, Видин, Сливен, Силистра и Кърджали, като общото между тях е, че всички те страдат от липса на частни инвестиции. Това, от своя страна, автоматично означава висока безработица и ограничена заетост, ниски доходи и високи нива на бедност.

Със засилването на икономическия растеж от 2014 година насам се наблюдава **нов епизод на раздалечаване на областите** от гледна точка на тяхното благосъстояние. За това съдим от стандартното отклонение на БВП на глава от населението, което се увеличава 2014-2015 г. и показва все по-голямата отдалеченост на областите от средната стойност. Все пак, въпреки този процес на „разпръскване“ на областите, разликата в благосъстоянието между най-богатата област (столицата) и най-бедната (Сливен) последните години се колебае около 4,5 пъти. Голямото „отваряне на ножицата“ при благосъстоянието между най-богатата и най-бедната област е в периода на икономически бум до кризата. Предвид това може да се очаква, че с ускоряването на растежа разликата най-вероятно пак ще започне да расте.

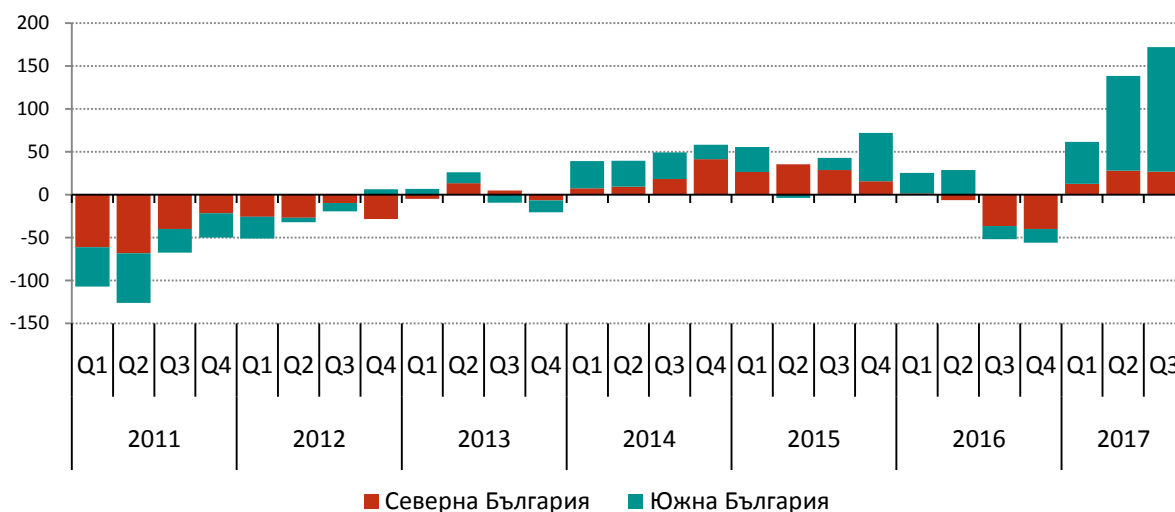
През 2016 и 2017 г. наблюдаваме цялостно **оживление на българската икономика** в унисон с подема в Европа. През 2016 г. икономическият растеж достигна 3,9%, а през 2017 г. официалната прогноза е за 4% ръст. В регионите за оживлението съдим най-вече от данните за пазара на труда за 2016-2017 г. През третото тримесечие на 2017 г. заетите в страната вече са с 212 хил. души повече от дъното през 2013 г. и достигат 3,225 млн. души. Коефициентът на заетост при тези на 15-64 г. е на рекордно високо ниво – 68,5%. За сравнение, пикът в заетостта преди кризата бе отчетен през третото тримесечие на 2008 г. – 65%.

Пазар на труда

През третото тримесечие броят на заетите в Южна България е с 145 хил. души над миналогодишните нива, като 70% от общо създадените нови работни места в страната са в столицата, Софийска област и областите Пловдив и Стара Загора. В Северна България увеличение също има, но далеч по-скромно – едва 27 хил. души, което е по-малко от ръста само за област Пловдив. Във всички области в Северозападна България, с изключение на Плевен, заетостта остава далеч от най-високите си нива за последното десетилетие. В Южна България неубедително по отношение на заетостта се представят области като Сливен и Кърджали.

Ако разгледаме ситуацията на общинско ниво, прави впечатление образуването на хомогенни клъстери в Северозападна България, както и в някои смесени и погранични райони, в които безработицата остава над 25% въпреки общите позитивни тенденции.

Годишна промяна на броя на заетите, хил. души

Източник: НСИ

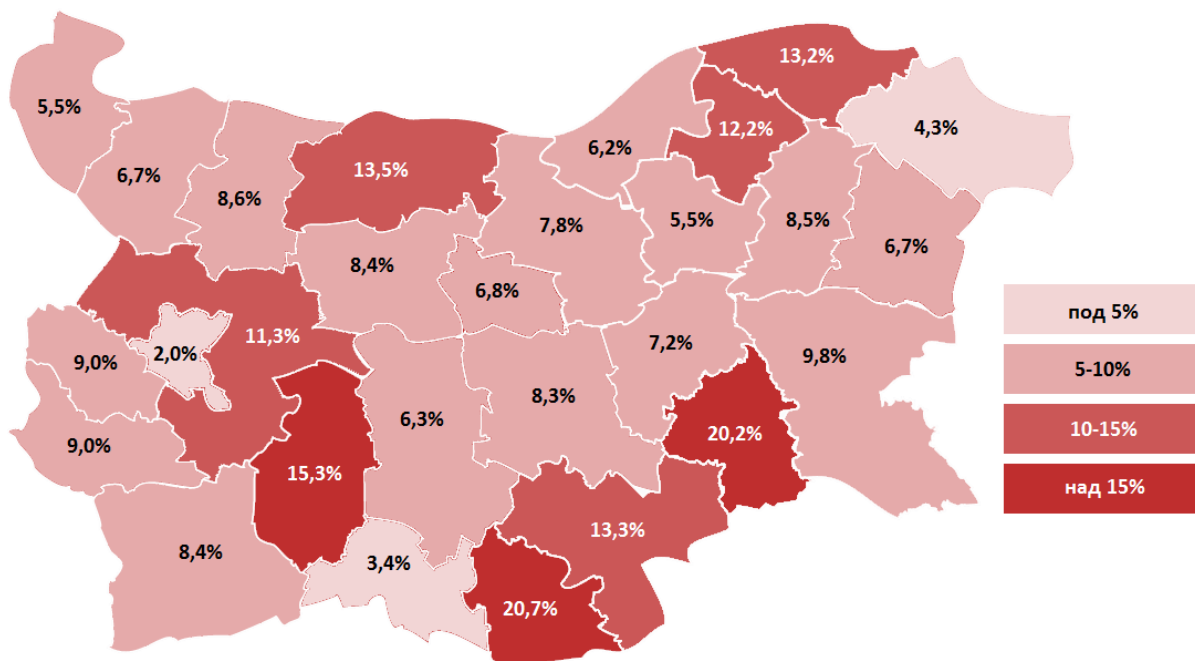
Работните заплати също се увеличават, но последните данни на НСИ сочат, че ефектът на столицата върху средното заплащане за страната става все по-осезаем. Всъщност през третото тримесечие на 2017 г. няма друга област освен столицата, в която заплащането да е над средното за страната. Концентрацията в столицата както на съществуващите, така и на новоразкритите работни места с най-високо възнаграждение не подсказва скорошна промяна в тази тенденция. Трайни процеси на застигане на средните нива се забелязват само в две области – Пловдив и Плевен. Обратната динамика се наблюдава в области като Видин, Силистра и Кюстендил и то въпреки ниските там работни заплати и увеличението на минималната заплата през последните години. Ако тези тенденции се запазят, новото увеличение на минималното заплащане (с рекордните 50 лв. годишно – до 510 лв.) може да означава, че в близо половината области съотношението между минималното и средното заплащане ще е над 55%. В районите с все още висока безработица това може да означава затруднено разкриване на работни места, както и бавен ръст на заплащането заради все още високата безработица.

Образование

Качеството на образователната система в България продължава да е ниско. Делът на отпадналите се повишава в последните данни, а през 2016 и 2017 г. делът на слабите оценки на матурите по български език и литература е вторият най-голям откато се провеждат зрелостни изпити.

Представянето на 28-те български области по редица образователни индикатори показва и големите разлики между отделните области. За поредна година първенците в класирането са областите Смолян, София (столица) и Велико Търново. **Смолян е ярък положителен пример за видимо подобряване на училищното образование** в рамките само на няколко години. Чрез създаване на образователна общност, целенасочена работа на регионалния инспекторат по образование и директорите, въвличане на родителите, постоянен анализ и индивидуален подход към всеки ученик областта достига рекордни резултати. Така област Смолян заема първото място в категорията „Образование“ в тазгодишното издание.

Дял на слабите оценки на матурата по български език и литература (2017 г.), %

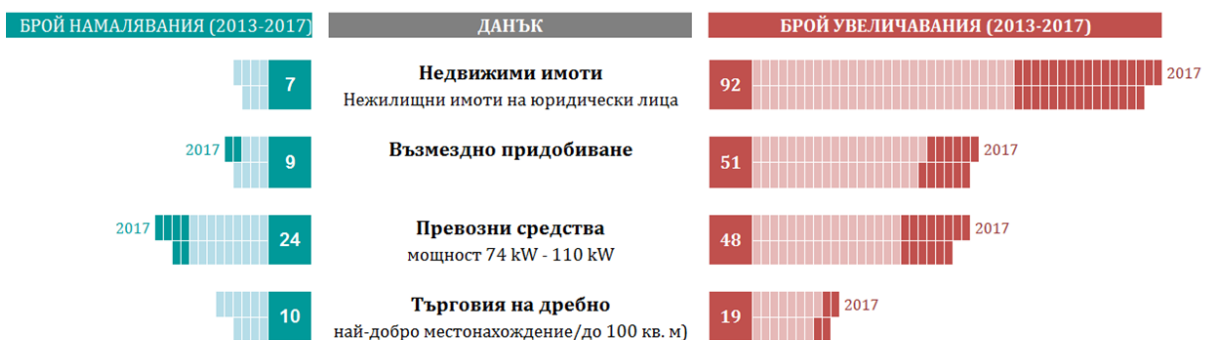
Източник: МОН

За съжаление, други такива примери е трудно да се открият. Основните причини за това са сгрешените стимули в училищата посредством субсидирането спрямо механичния брой на учениците и заплащане на учителите спрямо часовете без оглед на резултатите, както и строго определените учебно съдържание и метод на обучение. Ключови стъпки за постигане на по-добри резултати в образованието са планираното въвеждане на система за оценка на качеството и обвързването ѝ със субсидирането на училищата, определяне на повече средищни училища, заплащане на учителите според постигнатите резултати, ранно кариерно ориентиране и освобождаване на учебните програми в училищата.

Собствени приходи на общините и децентрализация

През последните две години (2016 и 2017 г.) се наблюдава **устойчиво покачване на местните данъци** – в най-голяма степен по отношение облагането на недвижимите имоти. Причината е, че въпреки доброто икономическо развитие, почти всички общини срещат сериозни трудности да посрещнат финансовите си нужди. Дори и Столична община, макар и да е най-богата в страната, трудно намира ресурс да изпълни собствената си инвестиционна програма.

Случаи на намаляване и увеличаване на местни данъци (2013-2017)

Източник: ИПИ на база заявление по ЗДОИ

Към този момент 32 общини са официално в процедура по финансово оздравяване, като 7 от тях вече получиха и безлихвени заеми от държавата – общо на стойност от 20 млн. лв. Процедурата по финансово оздравяване и безлихвените заеми могат единствено да „погасят пожари” в местните финанси, но не и да помогнат за дългосрочното развитие на общините. Плановото оздравяване на общини не трябва да убива дискусиата за реална финансова децентрализация.

ИПИ предлага **преотстъпване на 1/5 от приходите от подоходното облагане към общините**, като това се прави автоматично по ЕГН на данъкоплатеца – парите отиват там, където е регистрирано лицето. Това е ресурс в рамките на 634 млн. лв. (за 2018 г.), което означава почти удвояване на собствените данъчни постъпления на общините. Тази реформа би подобрила неимоверно състоянието на общинските бюджети, създавайки възможности както за покриване на задължения, така и за нови капиталови разходи. Създават се и стимули на местните власти да работят за повече инвестиции, по-висока заетост и трудови доходи.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

МНОГО ДОБРО	София (столица), Габрово, Стара Загора, Варна
ДОБРО	Русе, Добрич, Бургас, Ямбол, Пловдив, София
СРЕДНО	Благоевград, Търговище, Кюстендил, Перник, Ловеч, Шумен, Велико Търново, Враца, Хасково, Монтана
НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО	Плевен, Разград, Смолян, Пазарджик, Видин, Сливен
СЛАБО	Силистра, Кърджали

ДОХОДИ И УСЛОВИЯ НА ЖИВОТ

Много добро	София (столица), Стара Загора, Габрово, София, Варна
Добро	Русе, Ямбол, Бургас, Перник, Добрич, Смолян, Пловдив, Плевен
Средно	Кюстендил, Враца, Шумен, Велико Търново, Разград
Незадоволително	Благоевград, Хасково, Търговище, Силистра, Ловеч, Монтана
Слабо	Пазарджик, Сливен, Кърджали, Видин

ПАЗАР НА ТРУДА

Много добро	София (столица), Варна, Габрово, Ямбол, Велико Търново
Добро	Пловдив, Кюстендил, Благоевград, Русе, Стара Загора, Бургас, Добрич, Хасково, Сливен
Средно	Перник, Пазарджик, Плевен, Смолян, Шумен, Видин, Кърджали
Незадоволително	Монтана, Ловеч, Разград
Слабо	Търговище, Враца, Силистра

ИНВЕСТИЦИИ

Много добро	София (столица), Бургас, Габрово, София
Добро	Варна, Търговище
Средно	Пловдив, Стара Загора, Благоевград, Ловеч, Русе, Ямбол
Незадоволително	Добрич, Велико Търново, Смолян, Враца, Шумен, Разград, Пазарджик, Плевен, Хасково, Видин
Слабо	Перник, Монтана, Силистра, Кърджали, Кюстендил, Сливен

ИНФРАСТРУКТУРА

Много добро	Варна, Стара Загора, Шумен, Пловдив
Добро	Русе, Хасково, Видин
Средно	Перник, Пазарджик
Незадоволително	Враца, Бургас, Добрич, Габрово, Кюстендил, Велико Търново, Благоевград, София, Търговище, Ямбол, Разград, София (столица), Сливен, Силистра
Слабо	Монтана, Ловеч, Смолян, Плевен, Кърджали

ДАНЪЦИ И ТАКСИ

Много добро	Кюстендил, Монтана, Видин, Габрово
Добро	Габрово, Търговище, Стара Загора, Силистра, Перник, Русе, Враца, Благоевград, Смолян
Средно	Ямбол, Разград, Кърджали, Шумен, Пазарджик, Добрич, Сливен, Ловеч, София
Незадоволително	Плевен, Хасково, Пловдив
Слабо	Велико Търново, Бургас, Варна, София (столица)

АДМИНИСТРАЦИЯ

Много добро	Ловеч, Добрич, София (столица)
Добро	Габрово, Бургас, Разград, Търговище, Варна, Враца
Средно	Стара Загора, Ямбол, София, Пловдив, Монтана, Плевен, Велико Търново, Русе, Благоевград, Хасково, Сливен
Незадоволително	Пазарджик, Кюстендил, Шумен, Перник, Видин, Смоля
Слабо	Силистра, Кърджали

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

МНОГО ДОБРО	София (столица), Варна, Смолян, Габрово
ДОБРО	Велико Търново, Шумен, Пловдив, Русе, Търговище
СРЕДНО	Сливен, Стара Загора, Кърджали, Благоевград, Бургас, Добрич, Враца, Перник, Ямбол
НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО	Разград, Плевен, Пазарджик, Ловеч, Хасково, Видин
СЛАБО	Силистра, Кюстендил, София, Монтана

ДЕМОГРАФИЯ

Много добро	София (столица), Варна, Бургас, Пловдив, Сливен
Добро	Благоевград, Кърджали, Пазарджик, Стара Загора, Шумен, Русе
Средно	Добрич, Хасково, Велико Търново, Ямбол, Търговище, София, Перник, Разград, Силистра
Незадоволително	Смолян, Плевен, Враца, Монтана, Габрово, Ловеч, Кюстендил
Слабо	Видин

ОБРАЗОВАНИЕ

Много добро	Смолян, София (столица), Велико Търново, Благоевград, Варна, Габрово
Добро	Шумен, Перник, Кюстендил, Русе
Средно	Варна, Перник, Ловеч, Стара Загора, Враца, Бургас, Пловдив, Кюстендил, Кърджали
Незадоволително	Силистра, София, Кърджали, Плевен, Монтана, Хасково, Ямбол
Слабо	Пазарджик, Добрич, Сливен

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Много добро	Габрово, Плевен, София (столица)
Добро	Враца, Варна, Пловдив, Смолян
Средно	Стара Загора, Кюстендил, Видин, Ловеч, Пазарджик, Кърджали
Незадоволително	Добрич, Шумен, Разград, Перник, София, Сливен, Монтана, Благоевград
Слабо	Бургас, Русе, Силистра, Хасково, Велико Търново, Търговище, Ямбол

СИГУРНОСТ И ПРАВОСЪДИЕ

Много добро	Смолян, Търговище, Кърджали, Ямбол
Добро	Враца, Русе, Добрич, Шумен, Разград, Сливен, Силистра
Средно	Ловеч, Пловдив, Пазарджик, Видин, Стара Загора, Велико Търново, Плевен, Габрово, Хасково
Незадоволително	Перник, Варна, Монтана
Слабо	Благоевград, София, Бургас, Кюстендил, София (столица)

ОКОЛНА СРЕДА

Много добро	София (столица), Перник, Варна
Добро	Хасково, Велико Търново, Сливен, Смолян, Шумен, Враца, Ловеч
Средно	Плевен, Кюстендил, Монтана, Благоевград, Пловдив, Бургас, Добрич, Габрово, Пазарджик, Търговище
Незадоволително	Ямбол, Русе, Кърджали, София, Видин
Слабо	Разград, Стара Загора, Силистра

КУЛТУРА

Много добро	София (столица), Габрово, Велико Търново
Добро	Русе
Средно	Видин, Варна, Стара Загора, Търговище, Разград
Незадоволително	Силистра, Шумен, Бургас, Добрич, Ямбол, Пловдив, Смолян, Сливен
Слабо	Плевен, Кюстендил, Пазарджик, Ловеч, Перник, Благоевград, Хасково, Враца, Монтана, София, Кърджали